

Privire specială asupra unor tehnici de protecție a mediului

A special look on environmental protection techniques

CZU 349.6+504.06

Silvia GORIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Adrian CRASNOBAEV,
doctor în drept, lector universitar,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

SUMMARY

Environmental protection is the way in which humanity has responded to environmental damage, including biosphere elements, and the way in which it acts through legislative instruments to prevent further deterioration, being seen as a legislative fight against the pollution of air, water, soil and subsoil, as well as the destruction of deep-rooted biosphere elements from antiquity, and was initially treated with regard to the development of nature protection measures and subsequently developed at the level of environmental protection in reported to human life and health.

Keywords: *environment, protection, fundamental right, biosphere, pollution, instruments, techniques.*

REZUMAT

Protecția mediului reprezintă modul în care s-a reacționat împotriva deteriorărilor aduse de om mediului său înconjurător, inclusiv elementelor biosferei și modului în care se acționează, prin instrumente legislative, pentru prevenirea deteriorării lui de mai departe, fiind văzută ca o luptă pe cale legislativă împotriva poluărilor de orice fel a aerului, a apei, a solului și a subsolului, precum și a distrugerii elementelor biosferei, având rădăcini adânci încă din antichitate și fiind tratată inițial sub aspectul elaborării măsurilor de protecție a naturii și dezvoltată ulterior la nivel de protecție a mediului în raport cu viața și sănătatea omului.

Cuvinte-cheie: *mediu, protecție, drept fundamental, biosferă, poluare, instrumente, tehnici.*

Pași importanți în domeniul protecției componentelor mediului pot fi atestați la etapa adoptării următoarelor acte normative: Actul de la Focșani din 1706, prin care comisia mixtă formată din demnitari mol-

doveni și munteni stabilea interdicții pentru munteni de a tăia păduri pe teritoriul Țării Moldovei; „Orânduirea de pădure” pentru Bucovina, adoptată în 1786; „Anaforaia pentru codru, dumbrăvi și lunci” din 1792

pentru Moldova, precum și Legea cu privire la vânătoare din 1872, prin intermediul căroră se accentua necesitatea protejării habitatului natural, florei și faunei sălbatice și se interzicea vânărea unor specii de păsări și animale rare [22, p. 17; 2, p. 9].

Ar fi de remarcat că, de rând cu reglementările orientate spre protecția naturii, pot fi atestate și încercări de protecție a mediului în raport cu viața și sănătatea omului sub aspectul acțiunilor contra poluării apelor și aerului, cum ar fi cazul poluatorilor râurilor din Roma Antică, care trebuiau să fie denunțați de locuitorii din aval și urmăriți de autoritățile publice sau problema râului Tibru, care, în secolul al V-lea, era serios poluat prin deșeurile orașului, iar oamenii se plâneau și protestau contra mirosurilor ce veneau de la unele locuințe [5, p. 204].

Problema poluării mediului a generat necesitatea luării de măsuri pentru a proteja mediul și a-i asigura calitatea în raport cu viața și sănătatea oamenilor, fiind emise un șir de ordonanțe, cum ar fi ordonanța din 1273, emisă de către Eduard I al Angliei referitor la fumul provenit de la arderea cărbunelui; a instituirii unor organe de administrare a apelor și pădurilor, precum în Franța, la sfârșitul sec. al XIII-lea; a emiterii unor interdicții privind emanarea fumurilor rău mirositoare și dezgustătoare de către locuitorii din Paris la inițiativa lui Charles al IV-lea, în sec. al XIV-lea; aplicarea unor pedepse pentru cei care aruncau gunoaiile în porturi, în apă sau le depozitau pe mal în baza Marii Ordonanțe a lui Colbert din 1681; precum și exemplul fabricanților de brânzeturi, miere, și cel al tăbăcarilor din Franța secolului al XVIII-lea, cărora le era interzisă practicarea meseriei în apropierea orașelor din cauza poluărilor induse, fiind consemnați în locuri speciale; sau decizii legislative, cum este cea privind obligativitatea de a aduna gunoaiile Parisului în recipiente, emisă în 1884 de prefectul de Sena, Eugene-Rene Poubelle, de unde numele comun dat acestor recipiente, de *pubele* [1, 33-34; 6, p. 22].

Problema protecției mediului la nivel mondial a devenit subiect de examinare la Congresul I Internațional pentru protecția naturii din 1913, iar ulterior și-a găsit reflecție în Convenția de la Washington din 12 octombrie 1940, ale cărei clauze prevedeau conservarea florei și faunei, precum și în Declarația Universală a Drepturilor Omului, care, în art. 25, prevede că orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale.

Prin urmare, dezvoltarea legislației referitoare la protecția componentelor de mediu, precum și a consolidării mecanismului juridic privind protecția dreptului fundamental al omului la un mediu sănătos, s-a produs abia în secolul al XIX-lea, adică odată cu apariția primelor reglementări împotriva poluării aerului și primelor măsuri de igienă, al căror obiectiv primordial îl forma protecția sănătății umane și, în plan secund, direct sau indirect, protecția componentelor mediului (apa și aerul).

Progresul tehnico-științific și amplificarea impactului activităților socioumane asupra calității mediului au impulsionat procesul de internaționalizare a acestor probleme și au favorizat apariția unor reglementări internaționale în domeniul protecției mediului.

Din considerentul că, în perioada anilor 1950-1970, reconstrucția economică și instaurarea unei păci durabile constituiau prioritățile de bază ale societății internaționale, protecția mediului nu era considerată ca o preocupare politică de aceeași importanță, cum s-a evidențiat, începând cu perioada anilor 70 și până în prezent.

Deoarece, noțiunea de mediu acoperă o mare varietate de elemente, începând cu apa, aerul, pământul, flora, fauna și continuând cu sănătatea umană, iar toate în ansamblu trebuie să fie protejate în cadrul global al dezvoltării durabile, dreptul la un mediu sănătos capătă atenție alături de alte drepturi, printre care - dreptul la dezvoltare, dreptul la mediu social adecvat prin lup-

ta împotriva terorismului, a criminalității și drogurilor, dreptul la pace și securitate.

Regimul general al tehnicilor de protecție presupune instituirea de restricții, diferite ca natură și conținut, și stabilirea de condiții pentru desfășurarea activităților cu posibil impact negativ asupra mediului, cu implicații corespunzătoare pentru exercitarea anumitor drepturi fundamentale, în frunte cu dreptul la proprietate, libertatea de întreprindere ori dreptul la folosința unor bunuri comune (apă, aer ș.a.) în numele interesului public superior al protecției mediului și al dreptului uman fundamental la un mediu sănătos [7, p. 175].

Prof. C. Marinescu și A. Rotaru sunt de părere că protecția mediului constituie un element esențial al politicii economice și sociale a statului, fiind un obiectiv de interes național, cu efecte directe și indirecte, pe termen lung în toate compartimentele sistemului social și uman, îmbrăcând, în cele din urmă, forma unei activități complexe, care se desfășoară după o concepție unitară la nivel local și național și care reclamă, pe de o parte, menținerea integrității mediului printr-un control eficient al fluctuațiilor factorilor antropici în limitele de suportabilitate ale acestora, iar, pe de altă parte, reconstrucția și recuperarea celor degradate, fie ca urmare a unor erori în strategia de dezvoltare, fie a unor catastrofe naturale [19, p. 47].

Din considerentul că problemele mediului sunt primordiale în realizarea funcției ecologice a statului, profesorii C. Marinescu și V. Corini sunt de părere că, în scopul protecției eficiente a mediului, este necesară o legislație adecvată, deoarece ea trebuie să țină seama de realitățile și prioritățile interne ale statului dat, dar nici să nu contravină convențiilor internaționale. De asemenea, fără o astfel de legislație, nu se vor materializa politicile, strategiile guvernamentale de mediu, oricât ar fi ele de strălucite, de experimentate și de bine puse la punct, pe motiv că norma juridică impune reguli de condui-

tă ecologică obligatorii atât pentru persoanele fizice și juridice, precum și pentru stat și organele lui, dar și sancțiuni pentru săvârșirea acestor încălcări [18, p. 1327].

Printre tehnicile de protecție a mediului devenite tradiționale sunt:

- instituirea de norme sau standarde tehnice de conduită ecologică;
- aplicarea unor interdicții și limitări de ordin ecologic;
- autorizarea prealabilă a activităților cu impact asupra mediului;
- emiterea/eliberarea unor acte de reglementare privind protecția mediului.

Normele sau standardele tehnice de conduită ecologică pot fi repartizate în patru categorii:

Norme de calitate a mediului, care fixează niveluri maxime admisibile de poluare în mediile receptoare: aer, apă, sol. Normele de calitate pot varia după utilizarea mediului dat și pot acoperi zone geografice determinate (naționale, regionale ori locale), după cum o normă de calitate a apei poate să se aplice unui întreg curs de apă ori numai unei părți a acestuia.

În conformitate cu art. 3 al Legii nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic, prin noțiunea de **concentrație maximă admisibilă a poluanților din atmosferă** (CMA de poluanți), se înțelege nivelul permis de reglementări în vigoare pentru anumite zone și intervale de timp, care nu are acțiune negativă asupra mediului, normative de calitate a aerului localităților, criteriu de calitate a aerului, iar **emisie limitat admisibilă a poluanților evacuați** (ELA de poluanți) reprezintă norma de calitate a mediului stabilită prin calculul dispersiei în aerul atmosferic de la suprafața solului de o sursă sau de un grup de surse de emisie, care nu depășesc normativele calității aerului, prevăzute pentru populație, regnul animal și vegetal [11].

Nivelul înalt de emisie a gazelor nocive în atmosferă, depășirea fonului de radiație ionizantă, poluarea sonoră constituie cauzele

principale ale dezvoltării diferitelor maladii ce afectează sistemul imunitar, respirator, cardiac și, nu în ultimul rând, cel reproducitiv. Zgomotul generat de activitățile industriale, cele de producere a energiei electrice, transport, au o influență deosebit de nocivă asupra atmosferei, respectiv, asupra omului, constituind cauza principală a maladiilor intracraniale. Fonul sonor între limitele 60 și 90 db influențează negativ productivitatea muncii și creează daune sănătății în cazul expunerii îndelungate de zgomot, depășirea fonului sonor de 90 db poate conduce la apariția surdității, la sporirea pericolului de afectare a sistemului intracranial, iar în cele mai multe cazuri, nivelul de 70 db, considerat limită de toleranță, preponderent este depășit în localitățile urbane puternic industrializate și dens populate sau situate în apropierea arterelor aglomerate de transport [21, p. 224-225].

De exemplu, concentrațiile maxime admisibile (CMAd- media diurnă) de suspensii solide este de 0,15 mg/mc, dioxid de sulf (SO_2) – 0,05, sulfatți solubili – 0,1, toate fiind clasificate ca poluanți moderați periculoși. Din categoria poluanților extrem de periculoși face parte ozonul (O_3) cu concentrația maxim admisibilă pe media diurnă de 0,03 mg/mc, periculoși – dioxidul de azot (NO_2) cu CMAd – 0,04 mg/mc, iar printre cei mai puțini periculoși asupra sănătății populației este monoxidul de carbon (CO) cu CMAd de 3,0 mg/mc etc.

Norme de emisie, care stabilesc cantitatea de poluanți ori concentrațiile de poluanți care pot fi degajați de o anumită sursă (o uzină, de pildă). Aceste norme stabilesc obligații de rezultat, lăsând poluatorului libertatea de alegere a mijloacelor pentru a se conforma exigențelor date. Emisiile de substanțe poluante pot fi măsurate pe unitatea de timp ori în cursul unei operațiuni date, și, ca regulă, normele de emisie se aplică instalațiilor fixe și surselor mobile de poluare plasate în categoria vizată de normele de produs.

Conform art. 12 al Legii nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic, emisiile de poluanți în atmosferă de la sursele fixe de poluare se admit, în fiecare caz concret, în baza autorizației eliberate de Inspectoratul Ecologic de Stat. În autorizație se stabilesc normativele de emisie limitat admisibilă a poluanților evacuați (ELA), precum și alte condiții și reglementări care asigură protecția aerului atmosferic. Autorizațiile de emisii se eliberează în baza soluțiilor de proiect pentru primul an de activitate, pe parcursul căruia se elaborează volumul ELA, care se prezintă spre avizare Inspectoratului Ecologic de Stat. În cazurile nerespectării condițiilor expuse în autorizația de emisii, instanța de judecată poate hotărî retragerea ei la cererea Inspectoratului Ecologic de Stat. Dacă se constată neîndeplinirea unor condiții, fapt ce aduce o gravă atingere mediului sau sănătății publice, autorizația poate fi retrasă de către Inspectoratul Ecologic de Stat, cu adresarea ulterioară la instanța de judecată. Adresarea la instanță trebuie să se facă în termen de 3 zile lucrătoare. În caz de nerespectare a acestui termen, decizia de retragere a autorizației este nulă.

În conformitate cu prevederile art. 5¹ al Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător [10], acțiunile organului de control în domeniul protecției mediului și măsurile aplicate în cadrul controlului sunt raportate la următoarele niveluri de încălcări ale legislației:

a) minore – încălcări ale legislației, a căror înlăturare poate avea loc fără ca activitatea curentă a persoanei să fie afectată și care nu creează pericol iminent pentru mediu, viața, sănătatea și proprietatea persoanelor;

b) grave – încălcări ale legislației, a căror înlăturare nu este posibilă în timpul controlului, fiind necesară și posibilă alocarea unei perioade de timp pentru acțiuni de înlăturare și care creează pericol iminent, dar

nu imediat, pentru mediu, viața, sănătatea și proprietatea persoanei controlate și/sau angajații acesteia ori creează pericol iminent, dar nu imediat, pentru societate, care, dacă nu este înlăturat în termenul indicat, va deveni imediat;

c) foarte grave – încălcări ale legislației, a căror înlăturare nu este posibilă în timpul controlului, însă acțiuni, în acest sens, necesită a fi întreprinse imediat, și care creează pericol iminent și imediat pentru mediu, viața, sănătatea și proprietatea persoanei controlate și/sau angajații acesteia ori creează pericol iminent și imediat pentru societate. Sunt echivalente cu încălcări foarte grave încălcările grave, care nu au fost înlăturate în termenul indicat în prescripție.

În cazul încălcărilor minore pot fi emise doar prescripții în baza cărora se recomandă și se indică modalități de înlăturare a încălcărilor, însă nu pot fi aplicate sancțiuni prevăzute de legea contravențională sau altă lege și nu pot fi aplicate măsuri restrictive.

Spre deosebire de încălcările minore, în cazul încălcărilor grave, pe lângă recomandările de înlăturare și oferire a termenului în care se vor înlătura acestea, pot fi aplicate sancțiuni, însă nu pot fi aplicate măsuri restrictive. Din conținutul normei legale reiese, că aplicarea sau abținerea de la aplicarea sancțiunilor în cazul încălcărilor grave, este la discreția agentului constator, deoarece prevederea legală este lipsită de obligativitatea aplicării sancțiunii, iar formularea „**pot fi aplicate sancțiuni**” ar avea o tratare de alternativă.

În situația încălcărilor foarte grave se indică modalitățile de înlăturare și, expres, este prevăzut faptul că se aplică sancțiuni și/sau măsuri restrictive în conformitate cu prevederile legii, după caz.

Dacă ar fi să interpretăm prevederile art. 12 al Legii nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic în colaborare cu stipulările din art. 5¹ al Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat

asupra activității de întreprinzător, reiese că neîndeplinirea unor condiții expuse în autorizația de emisii, trebuie să fie calificată ca o încălcare foarte gravă, pentru a fi aplicate măsurile restrictive, precum privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate sau anularea autorizației. În acest context, art. 29¹ al Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător stabilește expres că măsurile restrictive reprezintă acțiuni și/sau inacțiuni dispuse de către organul care efectuează controlul planificat sau inopinat, cu scopul eliminării sau diminuării unui pericol iminent și imediat pentru mediu, viața, sănătatea și proprietatea oamenilor, constatat în cadrul controlului. În funcție de prevederile legilor speciale, aceste măsuri se prescriu persoanei supuse controlului în formă de restricții ale unor activități, de restricție a utilizării sau punerii la dispoziție pentru consumatori a unor bunuri ori în formă de impunere a unor acțiuni și pot fi identificate ca măsuri corective, măsuri coercitive, măsuri procesuale de constrângere.

Orice măsură restrictivă nu poate fi impusă decât în limitele stabilite la art. 5¹ al Legii nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. În cazul în care, prin măsură restrictivă, se prescrie suspendarea sau retragerea unui act permisiv și/sau licenței, organul de control care prescrie măsura restrictivă în cauză este obligat să se adreseze în decurs de 3 zile lucrătoare în instanța de judecată competentă pentru a valida prescrierea suspendării sau retragerii actului permisiv și/sau licenței, în conformitate cu procedura stabilită de Legea nr. 235-XVI din 20 iulie 2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător.

Termenul indicat pentru măsura restrictivă începe să curgă de la recepționarea de către persoana controlată a procesului-verbal de control, în care se conține prescripția corespunzătoare, fiind comunicat persoanei supuse controlului prin orice modalitate

care permite organului de control confirmarea recepționării.

De asemenea, ar fi de remarcat faptul că măsurile restrictive pot fi impuse doar pentru un termen restrâns, în limita necesității de eliminare a pericolului iminent, termen care se indică în mod expres în prescripție de către organul de control. Indiferent de termenul indicat, orice măsură restrictivă încetează odată cu executarea prescripției prin înlăturarea încălcărilor indicate și prezentarea în termen a confirmărilor de rigoare de către persoana supusă controlului sau la data suspendării și/sau anulării prescripției de către organul emitent, organul ierarhic superior sau instanța de judecată.

Importanța normelor de emisii constă și în faptul că datele reflectate în ELA și DLA (*deversare limitat admisibilă*), constituie indici la calcularea plății pentru emisiile de poluanți ale surselor staționare sau pentru deversările de poluanți. În cazul emisiilor accidentale (în jerbă) de poluanți ale surselor staționare, plata se determină ca sumă a produsului dintre normativul plății și normativul ELA de poluanți, în tone convenționale, și a produsului dintre normativul plății înmulțit la 50 și cantitatea reală, în tone convenționale, ce depășește normativele stabilite, a poluanților emiși [17]. Aceeași metodologie de înmulțire la 50 se aplică și în cazul lipsei ELA sau DLA.

Norme de procedeu, care enunță un anumit număr de specificații cărora trebuie să le corespundă instalațiile fixe, astfel că acestea stabilesc obligații de mijloc și nu lasă poluatorului libera alegere a tehnicilor prin care înțelege să reducă emisiile. Astfel de specificații se întrunesc în normele de construcții, care ulterior, la etapa expertizei ecologice de stat, sunt evaluate. Importanța expertizei ecologice de stat rezidă în faptul că documentația prezentată este supusă unei examinări complexe, în cadrul căreia se vor lua în considerație factorii ecologici, economici și sociali cu studierea riguroasă

a variantelor soluțiilor tehnice, menite să asigure îndeplinirea cerințelor ecologice, armonizate cu particularitățile regionale, și menținerea stabilității ecosistemelor naturale în contextul unui eventual impact pe întreaga perioadă de practicare a activității economice preconizate, începând cu construirea obiectului, punerea lui în funcțiune până la momentul demolării lui.

Documentația completă de urbanism și amenajare a teritoriului și de proiect prezentată pentru expertizare trebuie să cuprindă măsuri eficiente și motivate de protecție a mediului pentru asigurarea securității ecologice a activității economice propuse pe toată perioada prognozată, începând de la construire, punere în funcție, până la lichidarea obiectului și necesitatea demolării lui [20].

În cazul în care documentația tehnică nu corespunde specificațiilor menite să evite un eventual impact asupra mediului și populației, proiectul tehnic este restituit beneficiarului, de rând cu obiecțiile expertului și recomandările acestuia.

Norme de produs, care tind să fixeze fie proprietăți fizice și chimice pentru un anumit produs, fie reguli privind condițiile, ambalajul ori prezentarea produsului, în special pentru produsele toxice sau limitate la emisiile poluante pe care acest produs poate să le degajeze în cursul utilizării sale.

În Republica Moldova, produsele și substanțele nocive sunt fabricate de agenți economici specializați, respectându-se cerințele proceselor tehnologice care sunt aprobate de ministerele, în a căror subordine se află unitățile respective, și sunt coordonate cu Ministerul Sănătății și Ministerul Mediului. Apele reziduale, evacuările gazoase, deșeurile și reziduurile lichide, solide și pastiforme, rezultate din fabricarea și condiționarea produselor și substanțelor nocive, se purifică, se acumulează, se depozitează, se păstrează, se neutralizează sau se lichidează conform cerințelor tehnologice și prevederilor legislației ecologice. Fiecare

produs și fiecare substanță nocivă se fabrică prin tehnologii și biotehnologii autorizate și se livrează însoțite de normative tehnice de utilizare, precum și de certificate de calitate și de conformitate.

Produsele și substanțele nocive sunt depozitate în încăperi speciale, amenajate în conformitate cu regulamentele aprobate de Ministerul Sănătății de comun acord cu Ministerul Mediului, și se eliberează numai persoanelor și agenților economici autorizați cu utilizarea lor.

Transportarea se efectuează numai în prezența unui însoțitor, specialist în domeniu, desemnat de conducerea unității și înstruit în problema modului de transportare, a nocivității produselor, a măsurilor ce urmează a fi luate în caz de deteriorare a ambalajelor, de avarie etc.

La transportarea produselor și substanțelor nocive se folosesc mijloace de transport speciale și se interzice staționarea în așezările umane a mijloacelor de transport încărcate cu produse și substanțe explozive sau care pot emana gaze nocive.

Important ar fi de reținut faptul că se interzice de a transporta produsele și substanțele nocive în ambalaje deteriorate, precum și fără supraveghere [9].

Prin urmare, în funcție de natura și influența negativă a unor factori asupra mediului, reglementările legale în materie prevăd, de exemplu, norme tehnice de încadrare a produselor și substanțelor în raport cu gradul de nocivitate, toxicitate și/ori inflamabilitate, norme tehnice privind ambalarea, transportul, depozitarea, manipularea și folosirea produselor și substanțelor chimice, norme tehnice privind distrugerea sau neutralizarea produselor, ori, după caz, decontaminarea după efectuarea de operații cu produse ori substanțe chimice etc.

O altă tehnică de protecție a mediului, mai eficientă decât normele tehnice, o constituie stabilirea de interdicții și limitări atunci când o activitate, un produs ori un procedeu prezintă riscul de a cauza un

prejudiciu mediului. Dacă probabilitatea realizării riscului este prea ridicată, se poate merge până la interzicerea produsului sau a procedului. Din această perspectivă se instituie numeroase și diverse restricții, variabile după numeroase criterii [7, p. 176].

De exemplu, Cartea Roșie a Republicii Moldova cuprinde specii de organisme pe cale de dispariție, care dispun de un regim special de protecție, iar legislația contravențională prevede și sancțiuni pentru persoanele care nu respectă interdicțiile sau limitările respective. Astfel, potrivit art. 140 al Codului Contravențional al Republicii Moldova, colectarea sau nimicirea plantelor, capturarea sau nimicirea animalelor incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova și în anexele la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), comercializarea ilegală, precum și comiterea altor acțiuni sau inacțiuni ce pot cauza reducerea numărului acestor plante și animale sau dispariția lor se sancționează cu amendă pentru persoane fizice și persoane juridice [3].

Un alt exemplu de interdicție și limitări ar fi art. 33 și 83 din Codul Funciar, care, exhaustiv, în scopul protecției resurselor funciare, interzic decopertarea stratului fertil în scopuri comerciale și retragerea din circuitul agricol a terenurilor de calitate superioară care se află pe cumpăna apelor și pe versantele cu panta de până la 3 grade, ori cu un grad de evaluare a fertilității naturale de peste 60, terenurile irigate, loturile experimentale, terenurile instituțiilor de cercetări științifice și de învățământ [4], cu excepția cazurilor când sunt repartizate pentru construcția obiectivelor liniare (drumuri, linii de telecomunicații și de transport electric, conducte), obiectivelor de exploatare minerală a petrolului și gazelor și a construcțiilor de producție necesare pentru exploatarea acestora.

În scopul conservării resurselor biologice acvatice, se interzice pescuitul speciilor incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldo-

va, dar și stabilirea unor perioade și zone de prohibiție a pescuitului în obiectivele acvatice piscicole naturale, cu excepția obiectivelor acvatice piscicole atribuite pentru activități în domeniul pisciculturii [12], inclusiv acele bazine acvatice, care sunt atribuite în arendă în scopul desfășurării activității piscicole, deoarece arendatorul este interesat de a suplini stocurile de pește din bazinul acvatic gestionat. Prin urmare, pe parcursul perioadei de prohibiție a pescuitului, este permis pescuitul și comercializarea produselor piscicole numai la/din lacurile, atribuite pentru activități în domeniul pisciculturii, în caz contrar inspectorii de mediu sunt competenți să constate existența elementelor constitutive ale faptelor pasibile de tragere la răspundere contravențională, prevăzute de art. 114 a Codului Contravențional al Republicii Moldova (încălcarea regulilor de protecție a resurselor piscicole și a regulilor de pescuit).

Un alt exemplu, care merită o atenție deosebită, ar fi interdicția de deversare, introducerea de poluanți într-un corp de apă de suprafață, într-un corp de apă subterană, în terenurile fondului de apă sau în terenurile din care este posibilă scurgerea într-un corp de apă de suprafață sau într-un corp de apă subterană, cu excepția cazurilor în care aceasta se efectuează în conformitate cu condițiile de deversare a apei uzate prevăzute în autorizația de mediu pentru folosința specială a apei eliberată de organele de mediu [8]. De asemenea, în baza unei astfel de autorizații speciale, se permite captarea apei din sursele de apă de suprafață și din cele subterane pentru aprovizionarea cu apă destinată consumului uman; captarea și folosința apei din sursele de apă de suprafață și din cele subterane în scopuri tehnice și industriale, inclusiv la prelucrarea produselor alimentare și în agroindustrie; captarea și folosința apei din diferite surse pentru irigare; folosința apei în acvacultură și piscicultură; deversarea apelor uzate; utilizarea apei pentru generarea de energie

hidroelectrică; exploatarea de pontoane, debarcadere și de alte structuri hidraulice pe terenul fondului de apă; sau dezvoltarea și exploatarea comercială a plajelor și a zonelor de agrement.

Folosința apelor subterane cu proprietăți potabile în alte scopuri decât cele ale alimentării cu apă potabilă și cu apă menajeră este interzisă. În zonele în care nu există surse necesare de apă de suprafață, dar există rezerve suficiente de ape subterane, inclusiv cu proprietăți potabile, se permite folosirea acestora în alte scopuri decât cele ale alimentării cu apă potabilă și menajeră în baza unor reglementări aprobate de Guvern.

Regula generală este că folosința apei subterane se efectuează numai în baza autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, cu excepția cazurilor în care folosința apelor freatice se încadrează în folosința generală a apei:

- a) consumul uman și alte necesități casnice;
- b) adăparea animalelor fără utilizarea de structuri permanente;
- c) irigarea terenurilor de pe lângă casă;
- d) scăldatul și agrementul;
- e) captarea și folosința apei pentru lupta împotriva incendiilor sau în orice altă situație de urgență.

Un punct de reflecție ar fi prevederile art. 19, alin. 5 al Legii nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare [13], care stabilește, precum că în localitățile care dispun de sisteme publice de alimentare cu apă, ai căror consumatori sunt asigurați cu apă în volum deplin, se interzice forarea de noi fântâni arteziene și exploatarea celor existente pentru utilizarea apelor subterane, cu excepția cazurilor în care se obține acordul operatorului coordonat cu autoritatea administrației publice locale când:

- a) este necesară crearea surselor de rezervă pentru alimentarea cu apă a obiectelor de importanță strategică și pentru

funcționarea normală a acestora în situații excepționale;

b) cerințele de apă ale consumatorului nu pot fi acoperite integral de către operator.

Din cele expuse, se denotă faptul că Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011 permite folosința apei subterane în baza autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, cu excepția cazurilor în care folosința apelor freatice se încadrează în folosința generală a apei, iar Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare interzice.

Art. 6, alin. 7 al Legii nr. 780 din 27.12.2001 privind actele legislative stabilește expres, precum că în cazul în care între două acte legislative cu aceeași forță juridică apare un conflict de norme ce promovează soluții diferite asupra aceluiași obiect al reglementării, se aplică prevederile actului posterior. Respectiv, în cazul nostru, prioritate ar avea Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare față de Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011.

Totuși, remarca noastră la speța în cauză este că Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, se referă la interzicerea forării de noi fântâni arteziene și exploatarea celor existente pentru utilizarea apelor subterane, însă în conținutul legii nu se regăsește nicio prevedere referitor la fântânile de mină, adică se permite sau nu captarea apei subterane din această sursă.

În scopul evitării unor situații de conflict, considerăm că ar fi necesar să se efectueze anumite modificări legislative la aceste două acte normative pentru a fi soluționată problema în cauză fie pe calea interzicerii captării apei subterane din fântânile de mină sau permiterea captării în baza autorizației speciale de folosință a apei, iar în localitățile unde există sistem centralizat de apeduct și canalizare să fie incluse în rezervă, iar în caz de necesitate stringentă,

cum ar fi situațiile de avarie sau debitul insuficient de apă în procesul tehnologic, să fie admisă captarea apei din această sursă cu următoarele condiții:

a) deținerea autorizației speciale de folosință a apei;

b) evidența volumului de apă captat și prezentarea informației respective la sfârșit de an calendaristic organelor de mediu teritoriale.

Problema necesită o rezolvare imediată, deoarece legislația contravențională prevede la art. 110 faptul că folosirea obiectivelor acvatice fără autorizația de folosință specială se sancționează cu amendă de la 24 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, ori amendă de la 240 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

Instituirea de zone de protecție în diverse scopuri (inițial sanitare, iar apoi de diversificare) permite repartizarea activităților periculoase pentru mediu în vederea limitării potențialelor daune. La origine, zonarea urmărea protejarea zonelor și cartierelor rezidențiale private prin interzicerea constituirii aici a instalațiilor industriale [7, p. 177].

În acest context, Legea nr. 440 din 27.04.1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă [14] stipulează că *zona de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă* reprezintă teritoriul aferent obiectivului acvatic cu dimensiuni stabilite, destinat pentru protecția apelor de suprafață împotriva poluării, epuizării și înnămolirii, iar *fâșia riverană de protecție a apelor* este acel teritoriu cu dimensiuni stabilite din componența zonei de protecție a apelor menit pentru crearea perdelelor forestiere sau înierbare.

De-a lungul malurilor râurilor și bazinelor de apă se stabilesc zone de protecție a apelor cu o lățime de, cel puțin, 500 metri de la muchia taluzului riveran al albiei pe maluri, dar nu mai departe de cumpăna

apelor. Pentru pâraie (cu curent de apă permanent sau temporar) de-a lungul malurilor se stabilește zona de protecție a apelor cu o lățime de, cel puțin, 15 metri pe ambele maluri. Lățimea zonelor de protecție a apelor râurilor Nistru, Prut și Dunăre constituie, cel puțin, 1000 metri.

La rândul său, lățimea fâșiilor riverane de protecție a apelor se stabilește, în dependență de lungimea râurilor, în următoarele măriri:

- pentru râulețe și râuri mici - cel puțin 20 metri;
- pentru râuri mijlocii - cel puțin 50 metri;
- pentru râuri mari - cel puțin 100 metri.

În zona de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă se instalează un regim special de activitate economică. Astfel, în zonele de protecție a apelor se interzice:

a) aplicarea pesticidelor pe fâșii cu o lățime de 300 metri de la muchia taluzului riveran al albiei;

b) amplasarea fermelor și complexelor zootehnice;

c) construcția, amplasarea și exploatarea depozitelor pentru păstrarea îngrășămintelor minerale și pesticidelor, obiectelor pentru prepararea soluțiilor de pesticide și alimentarea cu aceste soluții, întreprinderilor de prelucrare secundară a hârtiei și celulozei, întreprinderilor chimice, tăbăcăriilor (inclusiv a întreprinderilor de prelucrare primară a pieilor brute), colectoarelor de ape reziduale de la fermele și complexe zootehnice;

d) repartizarea terenurilor pentru depozitarea deșeurilor menajere și de producție;

e) tăierea arborilor și arbuștilor (cu excepția tăierilor de îngrijire, de igienă, de conservare și a reconstrucției ecologice pe parchete cu o suprafață de până la 1,0 ha, dacă se respectă termenul de alăturare și se creează condiții ecologice favorabile regenerării speciilor de bază);

f) extragerea nisipului și prundișului din albia minoră a râului.

În conformitate cu prevederile art. 13, alin. 2 al Legii nr. 440 din 27.04.1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă [14], fără coordonarea în scris cu autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător și cu autoritatea centrală pentru sănătate, efectuată în baza avizului pozitiv al expertizei ecologice de stat a documentației privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător și documentației de proiect se interzice:

a) construcția, amplasarea și exploatarea depozitelor de produse petroliere și a întreprinderilor petrochimice de interes național, stațiilor de alimentare cu combustibil, cazangeriilor, punctelor de deservire tehnică și spălare a tehnicii și mijloacelor de transport;

b) construcția colectoarelor de canalizare și a instalațiilor de epurare a apelor reziduale. În cazurile în care amplasarea lor în afara zonelor de protecție a apelor este imposibilă (din cauza condițiilor de construcție, a configurației terenului sau din alte motive), construcția lor se admite ca excepție, cu condiția realizării măsurilor de prevenire a poluării râurilor și bazinelor de apă;

c) desfășurarea lucrărilor de astupare a lacurilor din luncă și a brațelor părăsite, efectuarea lucrărilor de regularizare a cursului râului, montarea comunicațiilor, executarea altor lucrări care influențează negativ calitatea apei și starea obiectivelor acvatice;

d) extragerea substanțelor minerale utile solide, a petrolului și gazelor naturale în albia majoră.

De asemenea, pășunatul în zonele de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă se permite în exclusivitate în partea îndepărtată de râu a zonei de protecție și se efectuează în conformitate cu normele și regimul capacității de pășunat. Responsabilitatea pentru respectarea normelor și regimului capacității de pășunat o poartă autoritățile administrației publice locale.

Dacă în zona de protecție a apelor sunt

obiective care poluează sursele de apă sau implică pericolul poluării lor și care nu se încadrează în cerințele auditului ecologic, se prevede transferarea acestora dincolo de hotarele zonei de protecție.

În cazul în care sunt construite obiectivele menționate mai sus fără coordonarea cu organele de mediu centrale și în lipsa avizului pozitiv al expertizei ecologice de stat, persoanele fizice sau juridice sunt pasibile de a fi trase la răspundere contravențională în temeiul prevederilor art. 113, alin. 2 al Codului Contravențional pentru încălcarea regulilor de desfășurare a activității economice în zonele de protecție a apelor.

O prevedere asemănătoare cu privire la stabilirea unui regim special de activitate economică în spațiile verzi se regăsește și în Legea nr. 591 din 23.09.1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale [15], care, în art. 20, alin. 2-3, stabilește că construcțiile și amenajările incompatibile cu destinația spațiilor verzi (obiective industriale, locative, stații de alimentare cu combustibil etc.) este interzisă. De asemenea, este interzisă efectuarea construcțiilor fără avizul pozitiv al expertizei ecologice de stat și obștești și fără acordul populației din zonele limitrofe.

Autorizarea prealabilă a activităților cu impact asupra mediului. Una dintre tehnicile moderne folosite în mod curent pentru a preveni sau a limita vătămările aduse mediului constă în obligația de a obține o autorizație specială prealabilă pentru desfășurarea anumitor activități sau pentru utilizarea produselor și serviciilor care prezintă un risc din punct de vedere ecologic. Pe această cale, autoritățile publice, ca purtătoare ale interesului general de protecție a mediului, verifică îndeplinirea prealabilă a anumitor condiții de amplasare, stabilesc o serie de parametri tehnico-tehnologici de funcționare, instituie un control asupra activității și respectării normelor vizând protecția mediului.

Potrivit prevederilor Legii nr. 86 din

29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului [16], evaluarea impactului asupra mediului trebuie să scoată în evidență, să descrie și să evalueze, în mod corespunzător, în fiecare caz în parte, efectele directe și indirecte ale activității planificate asupra următorilor factori:

- a) populație, faună și floră;
- b) sol, subsol, apă, aer, climă și landșaft;
- c) bunuri materiale și patrimoniu cultural;
- d) interacțiunea dintre factorii menționați la lit. a);
- e) consecințele lor pe termen lung, precum și consecințele cumulative.

Evaluarea impactului asupra mediului se efectuează obligatoriu pentru activitățile indicate în anexa nr. 1, iar pentru activitățile indicate în anexa nr. 2 se stabilește necesitatea efectuării evaluării impactului.

Instrumentul cel mai uzitat pentru aceasta îl reprezintă autorizarea administrativă (lato sensu) prealabilă a unui proiect, plan, program sau activitate specifică, cu posibile efecte ecologice negative semnificative. Nu e posibilă și nu există, așadar, o interdicție absolută a poluării și nicio protecție deplină a intereselor ecologice, prin intermediul autorizațiilor realizându-se numai un anumit echilibru între aceste cerințe esențiale.

După criteriul genului proxim - actele, autorizațiile administrative clasice - și în exprimarea diferenței specifice - legată de protecția mediului, acestea se definesc printr-o procedură generală de emitere, caracterizată prin patru etape principale: solicitarea autorizației, instrumentarea cererii, decizia și monitorizarea condițiilor de autorizare, marcate major de particularitățile obiectivului urmărit și consecințele pe care le generează [7, p. 179-180].

Regimul juridic al actelor de reglementare privind mediul se caracterizează printr-o serie de reguli specifice, care decurg din statutul lor ambivalent-administrativ, ca natură primară și de protecție a mediului, ca finalitate definitorie, precum și printr-o anu-

mită uniformizare a reglementărilor aferente - naționale, comunitare și internaționale.

Astfel, actele de reglementare (avizele, acordurile sau autorizațiile de mediu) sunt acte administrative, emise de autoritățile pentru protecția mediului, care se emit (eliberează) după anumite proceduri speciale, bine reglementate, care poartă o triplă amprentă particulară: a tehnicității (presupunând evaluarea impactului asupra mediului și luarea în considerare a rezultatelor sale în decizie), a democrației de mediu (asigurarea informării, consultării și participării publicului la luarea deciziei) și a justiției de mediu (garantarea accesului publicului la justiție, rolul procesual important acordat organizațiilor neguvernamentale și

regimul special de reparare a prejudiciului ecologic).

În contextul celor expuse și analizate, conchidem că protecția și îmbunătățirea condițiilor de mediu au devenit pentru umanitate un obiectiv primordial, o sarcină, a cărei realizare presupune atât eforturi materiale și organizatorice internaționale și naționale, precum și aplicarea în practică a unor tehnici administrative clasice și apariția altora noi, speciale, în frunte cu un sistem de avize, acorduri și autorizații, care să determine în ce măsură poluarea este admisă ori interzisă, iar în ansamblu să asigure prevenirea, limitarea și controlul efectelor negative ale activităților umane asupra mediului.

BIBLIOGRAFIE

1. Ardeleanu A., Maior C., Grec M. Ecologie juridică. Arad: Vasile Goldiș University Press, 2010, 142 p.
2. Chirileanu G. Cel mai vechi Cod silvic românesc. Orânduirea de pădure dată de împăratul Iosif al II-lea în 1786. București, 1908, 256 p.
3. Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6 din 16.01.2009.
4. Codul Funciar al Republicii Moldova nr. 828 din 25.12.1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 107 din 04.09.2001.
5. Crasnobaev A. Recunoașterea dreptului la un mediu înconjurător sănătos. În: Teoria și practica administrării publice: Materiale ale conf. șt.-practice cu participare internațională, 23 mai 2014. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2014, p. 203-206.
6. Duțu M. Dreptul mediului. Vol. I. București: Editura: Economică, 1998, 404 p.
7. Duțu M., Duțu A. Dreptul mediului. București: C.H. Beck, 2014, 485 p.
8. Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81 din 26.04.2012.
9. Legea nr. 1236 din 03.07.1997 cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 67-68 din 16.10.1997.
10. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 181-184 din 31.08.2012.
11. Legea nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 44-46 din 21.05.1998.
12. Legea nr. 149 din 08.06.2006 privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-130 din 11.08.2006.
13. Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 60-65 din 14.03.2014.
14. Legea nr. 440 din 27.04.1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 43 din 03.08.1995.
15. Legea nr. 591 din 23.09.1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și ru-

rale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 133-134 din 02.12.1999.

16. Legea nr. 86 din 29.05.2014 privind evaluarea impactului asupra mediului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 174-177 din 04.07.2014.

17. Legea nr.1540 din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 18.06.1998.

18. Marinescu C., Corini V. Considerațiuni privind relația dintre ecologie și politologie. În: Dezvoltarea constituțională a Republicii Moldova la etapa actuală. Materiale ale conferinței științifico-practice internaționale din 22-23 septembrie 2004 (mun. Bălți). Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2004, p. 1311-1328.

19. Marinescu C., Rotaru A. Rolul statului în păstrarea unui mediu ambiant sănătos. În: Legea și Viața, nr. 4, 2006, p. 46-47.

20. Ordin nr. 188 din 10.09.2002 cu privire la aprobarea Instrucțiunii despre ordinea de organizare și efectuare a expertizei ecologice de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 14-14 din 07.02.2003.

21. Trofimov I., Ardeleanu G., Crețu A. Dreptul mediului. Chișinău: Bons Offices, 2015, 320 p.

22. Zamfir P., Trofimov I. Dreptul mediului. Partea Generală. Chișinău: Editura: U.S.M., 1998, 176 p.

Prezentat: 17 august 2017.

E-mail: silvia.goriuc@rambler.ru